

คอลัมน์ “เศรษฐกิจของคนเจ้าพระยา”

นิตยสาร ผู้จัดการรายเดือน ฉบับเดือนกรกฎาคม 2544

นิชชินกับบะหมี่สำเร็จรูป

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

เมื่อชาวญี่ปุ่นถูกสอบถามว่า อะไรเป็นประดิษฐกรรมที่ชาวญี่ปุ่นภาคภูมิใจมากที่สุด ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 คำตอบที่ได้รับก็คือ บะหมี่สำเร็จรูป (Instant Noodles) ทั้งนี้ตามการสำรวจของสำนักวิจัย Fuji Research Institute (BBC News, December 12, 2000)

บะหมี่สำเร็จรูปปรากฏสู่ตลาดญี่ปุ่นในปี 2501 เริ่มต้นด้วยบะหมี่รสไก่ หรือ *Chikin Ramen* (= Chicken Ramen) ในระยะแรกไม่ติดตลาด ชาวญี่ปุ่นถือว่า บะหมี่สำเร็จรูปเป็นอาหาร ‘เลิศหรู’ เนื่องจากราคาแพงกว่าบะหมี่สด หรือ *Udon* ถึง 5-6 เท่า ซึ่งชนชั้นล่างมีอาจบริโภคได้ แต่เพียงชั่วระยะเวลาไม่ถึงปี บะหมี่สำเร็จรูปก็สามารถยึดครองพื้นที่ในร้านขายของชำมากขึ้นๆ ในประการสำคัญ ผู้ผลิตหน้าใหม่ก้าวเข้าไปแข่งขันในตลาดมากกว่า 10 ราย ในเวลาไม่ช้าไม่นาน บะหมี่สำเร็จรูปก็ป็นตัวขึ้นมาเป็นอาหารระดับชาติ และในช่วงเวลาเกือบสองทศวรรษต่อมา ก็มีฐานะเป็นอาหารระดับโลก (Global Food)

การที่บะหมี่สำเร็จรูปสามารถสร้างกระแสโลกาภิวัตน์ จนกลายเป็นอาหารระดับโลกนั้น ไม่เพียงแต่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ผลิตเท่านั้น หากยังมีผลในการแผ่ขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมญี่ปุ่นอีกด้วย อาจเป็นด้วยเหตุตั้งนี้กระมังที่ชาวญี่ปุ่นยกย่องบะหมี่สำเร็จรูปเป็นประดิษฐกรรมที่ยิ่งใหญ่แห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20 หนึ่ง มีข้อน่าสังเกตว่า ประดิษฐกรรมที่ชาวญี่ปุ่นยกย่องตามการสำรวจของ Fuji Research Institute ล้วนแล้วแต่เป็น ‘สินค้าวัฒนธรรม’ (Cultural Products) ทั้งสิ้น (ดูตารางที่ 1) รองจากบะหมี่สำเร็จรูป ได้แก่ Karaoke อันเป็นประดิษฐกรรมที่เปิดโอกาสให้ชนทุกชาติคลายเครียดด้วยการมีประพติกรรมประดิษฐ์ระดับชาติหรือระดับโลก ตามมาด้วย Walkman Personal Stereo ของ Sony ซึ่งอำนวยความสะดวกในการฟังเพลงหรือข่าวได้ตลอดเวลาและสถานที่ โดยมีต้องทำให้ผู้อื่นรบกวนใจ อันถัดจากนั้น ได้แก่ Home Computer Consoles, Compact Discs, Compact Cameras ภาพยนตร์ของ Akira Kurosawa และการ์ตูน Pokemon ประดิษฐกรรมเหล่านี้ล้วนมีผลในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตของผู้คน และเกื้อกูลการขยายตัวของกระบวนการสากลาภิวัตน์ของวัฒนธรรมญี่ปุ่น

ในเมื่อบะหมี่สำเร็จรูปได้รับยกย่องจากชาวญี่ปุ่นว่าเป็นประดิษฐกรรมอันเยี่ยมยอดแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20 เหนือกว่าสินค้าวัฒนธรรมใดๆ *โมโมฟูกุ อันโดะ* (Momofuku Ando)

ผู้ได้รับสมญานามว่า 'บิดาแห่งบะหมี่สำเร็จรูป' ก็ควรแก่การได้รับยกย่องในระนาบเดียวกัน เพราะอันโดะเป็น 'วีรชนเอกชน' ในการประดิษฐ์บะหมี่สำเร็จรูป

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง ญี่ปุ่นเผชิญปัญหาการขาดแคลนอาหารระดับหนึ่ง อันโดะครุ่นคิดถึงการผลิตอาหารสำหรับมวลชนชาวญี่ปุ่น ครอบครัวของอันโดะประกอบธุรกิจการปล่อยเงินให้กู้ แต่ธุรกิจนี้มีอาจดำเนินต่อไปได้ เนื่องจากชาวญี่ปุ่นล้วนมีปัญหาเศรษฐกิจ เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ในปี 2491 อันโดะก่อตั้งบริษัท Nissin Food Products Co. Ltd. เพียงชั่วเวลาทศวรรษต่อมา นิซชินประสบความสำเร็จในการผลิตบะหมี่สำเร็จรูป อันโดะต้องการผลิต Instant Noodles ดุจเดียวกับที่ Nestle ผลิต Instant Coffee เพราะชาวญี่ปุ่นนิยมบริโภคบะหมี่ อันโดะต้องการผลิตบะหมี่ชนิดที่กินที่ไหนก็ได้ กินเมื่อไรก็ได้ และใช้เวลาประกอบอาหารไม่นานนัก ทั้งนี้เพื่อประหยัดเวลาสำหรับการทำงาน

อันโดะได้ความคิดในการผลิตบะหมี่สำเร็จรูปจากภรรยา วันหนึ่งภรรยาของอันโดะนำบะหมี่สดไปทอดกรอบเพื่อกินเป็นอาหาร อันโดะได้ความคิดว่า หากนำบะหมี่กรอบผสมกับน้ำร้อนจัด ก็สามารถรับประทานเป็นบะหมี่น้ำได้ หากต้องการรสชาติ ก็ผสมเครื่องปรุง เนื้อสัตว์ และผักนานาประเภท ภายใต้กรอบความคิดดังกล่าวนี้ บะหมี่สำเร็จรูปรสไก่ *Chikin Ramen* ปรากฏสู่ตลาดญี่ปุ่นในปี 2501 และติดตลาดอย่างรวดเร็ว

Nissin Food Products Co. Ltd. มีฐานการผลิตแรกเริ่ม ณ เมือง Ikeda ซึ่งอยู่ห่างจากนครโตเกียวทางตะวันตกประมาณ 400 กิโลเมตร อันโดะได้รับยกย่องเป็น 'วีรบุรุษ' แห่งนครอิเกดะ เพราะความสำเร็จในการผลิตบะหมี่สำเร็จรูปนำความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจมาสู่นครนั้น ทุกวันนี้ นครอิเกดะมีพิพิธภัณฑ์บะหมี่สำเร็จรูป หรือ *Instant Noodle Museum* อันเป็นอนุสรณสถานสำหรับอันโดะ

ด้วยเหตุที่บะหมี่สำเร็จรูปเติบโตขึ้นมาเป็นอาหารระดับชาติของญี่ปุ่น และอาหารระดับโลกในเวลาอันรวดเร็ว อาณาจักรของ Nissin ขยายตัวอย่างรวดเร็วตามกระบวนการสากลาณูวัตร์ของบะหมี่สำเร็จรูปด้วย Nissin กลายเป็นบรรษัทระหว่างประเทศ ในปี 2542 นิซชินมีบริษัทในเครือรวม 19 บริษัทใน 6 ประเทศ (ดูภาคผนวก (ก)) เพิ่มขึ้นเป็น 25 บริษัท (8 ประเทศ) ในปี 2544

Nissin ขยายกิจการในญี่ปุ่นในเบื้องต้น เพียงช่วงเวลา 12 ปีหลังจากการผลิตบะหมี่สำเร็จรูป Nissin เริ่มขยายธุรกิจออกนอกประเทศญี่ปุ่น ในปี 2513 Nissin จัดตั้งสาขา ณ เมือง Gardena มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ในระยะแรก นำเข้าบะหมี่สำเร็จรูป *Top Ramen* จากญี่ปุ่น ตลาดบะหมี่สำเร็จรูปในแคลิฟอร์เนียเติบโตอย่างรวดเร็ว ในปี 2515 Nissin จัดตั้งโรงงานผลิตบะหมี่สำเร็จรูปโรงงานแรกในสหรัฐอเมริกา ต่อมาในปี 2521 โรงงานที่สองก็ก่อตั้งขึ้น ณ เมือง Lancaster มลรัฐเพนซิลวาเนีย จึงเป็นอันว่า Nissin มีโรงงานผลิตบะหมี่

สำเร็จรูปทั้งสองฟากฝั่งของสหรัฐอเมริกา นอกเหนือจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังมีโรงงานในฮ่องกง สาธารณรัฐประชาชนจีน เนเธอร์แลนด์ และเยอรมนีอีกด้วย

ตลอดช่วงเวลาที่ศวรรษที่ผ่านมา Nissin พุ่มทรัพย์ากรในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตเครื่องปรุงให้ต้องตามรสนิยมของชนชาติต่างๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของ Nissin ได้แก่การผลิต *Cup Noodles* ในปี 2514 เพราะเป็นครั้งแรกที่ผู้บริโภคสามารถบริโภคบะหมี่สำเร็จรูปจากถ้วย โดยที่สามารถเติมผักและเนื้อต่างหากได้ นับเป็นประดิษฐ์กรรมที่อำนวยความสะดวกในการบริโภคอย่างยิ่ง อันโดะได้ความคิดในการผลิต *Cup Noodles* จากการสำรวจตลาดในสหรัฐอเมริกา เขาเห็นชาวอเมริกันฉีกซองบะหมี่สำเร็จรูป แล้วหักบะหมี่ใส่ถ้วยและเติมน้ำร้อนรับประทาน อันเป็นเหตุให้เขาได้ความคิดเกี่ยวกับการผลิตภาชนะบรรจุบะหมี่สำเร็จรูป ในปี 2516 Nissin เริ่มผลิต *Cup Noodles* ในสหรัฐอเมริกา โดยที่ในเวลาต่อมา *Cup Noodles* วางเคียงคู่ *Campbell Soup* ตามซูเปอร์มาร์เก็ตต่างๆ

ในปัจจุบัน Nissin มีส่วนแบ่งตลาดบะหมี่สำเร็จรูปในญี่ปุ่นประมาณ 40% และในตลาดโลกประมาณ 10% การที่ตลาดบะหมี่สำเร็จรูปขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีส่วนชักนำให้ผู้ผลิตรายใหม่ก้าวเข้าสู่ตลาด การแข่งขันเป็นไปอย่างเข้มข้น ผู้ผลิตต้องแข่งขันลดต้นทุนการผลิต เพราะผู้บริโภคคุ้นเคยกับการซื้อบะหมี่สำเร็จรูปราคาถูก การแสวงหาวัตถุดิบราคาถูกจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ นอกจากนี้ ผู้ผลิตยังต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ตลอดเวลา ทุกปีจะมีบะหมี่สำเร็จรูปรสชาติใหม่ออกสู่ตลาดนับร้อยรายการ สำหรับผู้ผลิตที่ต้องการบุกเบิกตลาดต่างประเทศ ก็ต้องเน้นการสำรวจตลาดและรสนิยมของผู้บริโภค เมื่อ Nissin บุกตลาดสหรัฐอเมริกา บะหมี่สำเร็จรูปที่เป็นผลิตภัณฑ์ของ Nissin ต้องหันเส้นให้สั้นลง เพื่อให้เหมาะแก่ผู้บริโภคชาวอเมริกันที่นิยมใช้ช้อนส้อม Nissin Foods (USA) ขาดทุนอยู่หลายปี เพราะต้องแข่งกับ *Maruchan* อันเป็นผลิตภัณฑ์ของ *Toyo Suisan Kaisha*

ในปัจจุบัน ประชาชนชาวญี่ปุ่นบริโภคบะหมี่สำเร็จรูปคนละ 45 ก้อนต่อปี ชาวอเมริกัน 9 ก้อนต่อปีต่อคน Nissin ผลิตบะหมี่สำเร็จรูปสำหรับตลาดญี่ปุ่นประมาณปีละ 2,000 ล้านห่อ และสำหรับตลาดต่างประเทศประมาณปีละ 2,200 ล้านห่อ (www.just-food.com, April 17, 2001)

ผู้ผลิตรายสำคัญในตลาดบะหมี่สำเร็จรูปมิได้มีแต่บริษัทญี่ปุ่นเท่านั้น อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นชาติที่บริโภคบะหมี่สำเร็จรูปที่ใหญ่ที่สุดถูกครอบงำโดย *Indomie* อันเป็นผลผลิตของ PT *Indofood Sukses Makmur* ของกลุ่มทุนยักษ์ใหญ่ *Salim Group* ได้วันเป็นอีกชาติหนึ่งที่มีผู้ผลิตบะหมี่สำเร็จรูปรายสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *President Enterprise Corp (PEC)* ซึ่งก่อตั้ง

ในปี 2510 โดย Kao Chin-yen PEC ตั้งเป้าไว้ว่า ในปี 2560 เมื่อ PEC มีอายุครบ 50 ปี PEC จะกลายเป็นบรรษัทผู้ผลิตอาหารรายใหญ่ที่สุดในโลก แซงหน้า Nestlé บะหมี่สำเร็จรูป *Imperial Big Meal* เป็นผลิตภัณฑ์สำคัญของ PEC ซึ่งประสบความสำเร็จในการเจาะตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปัจจุบัน PEC มีโรงงานผลิตบะหมี่สำเร็จรูป 11 โรงในประเทศนั้น PEC ทำสัญญาพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์กับ Pepsi Cola แห่งสหรัฐอเมริกา (ผู้ผลิตน้ำอัดลม KFC และมันฝรั่ง Kikkoman แห่งญี่ปุ่น (ผู้ผลิตซีอิ๊ว) และ San Miguel แห่งฟิลิปปินส์ (ผู้ผลิตไอศกรีม)

สำหรับประเทศไทย ตลาดบะหมี่สำเร็จรูปถูกยึดครองโดยบะหมี่สำเร็จรูป 3 ยี่ห้อ อันได้แก่ มาม่า (60%) ไวไว (21%) และยำยำ (13%) มาม่าเป็นผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ซึ่งทำสัญญาพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์กับ Sumitomo Corporation Thailand ในการขยายตลาดในละตินอเมริกา (*The Nation*, January 15, 2001) ยำยำเป็นผลิตภัณฑ์ของ Wan Thai Foods Industry Co. Ltd. ซึ่งเป็นบริษัทลูกของ Ajinomoto Corp (*The Nation*, June 8, 2000) ส่วนไวไวเป็นผลิตภัณฑ์ของ Thai Preserved Food Factory Co. ซึ่งกำลังนำสูตรต้มยำหมูดับ อันพัฒนาโดย ม.ล.สิริเฉลิม สวัสดิวัตน์ (หมึกแดง) ออกสู่ตลาด (*The Nation*, May 12, 2001)

บัดนี้ บะหมี่สำเร็จรูปเติบโตขึ้นมาเป็นอาหารระดับโลกโดยปราศจากข้อกั๊กหาความรวดเร็วในการเตรียมและปรุงอาหาร ประกอบกับความสะดวกในการบริโภค นับเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้บะหมี่สำเร็จรูปมีความเป็น Fast Food ยิ่งกว่า Fast Food ประเภทใดๆ ตลาดของบะหมี่สำเร็จรูปยังคงขยายตัวต่อไปได้อีกมาก และกระบวนการสากลาณัฐตรของบะหมี่สำเร็จรูปจะยังเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ว่าจะผู้ผลิตหรือผู้บริโภคสมควรหลงลืม *ไมโม่ฟุๆ อันโดะ*

หมายเหตุ

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ Nissin Food Products Co. Ltd. ดู www.business.com และ www.nissinfoods.com
2. ผลการสำรวจของ Fuji Research Institute เกี่ยวกับประติษฐานกรรมอันเยี่ยมยอดของชาวญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ดู BBC News, “Japan Votes Noodle the Tops”, December 12, 2000 (www.bbc.co.uk)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับ Instant Noodle Museum ดู Yuri Kageyama, “Originator of Instant Noodle Faces Global Challenges in New Century”, *National Post Online* (February 5, 2001) ดู www.nationalpost.com
4. เมื่อแรกผลิต Cup Noodles มีชื่อว่า *Cup O' Noodles* เพิ่งจะเปลี่ยนชื่อเป็น Cup Noodles ในปี 2536 ดู www.nissinfoods.com
5. เมื่อเกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจปี 2540 ความรู้ศึกษาตินิยมทบทวีอย่างรุนแรงในอินโดนีเซีย มีการต่อต้านกลุ่มพ่อค้านายทุนจีนโดยทั่วไป กลุ่มทุน Salim Group ตัดสินใจย้ายสำนักงานใหญ่ของ PT Indofood จากนครจาการ์ต้าไปสู่สิงคโปร์ ดูรายงานข่าวของ Jim Erikson and Keith Loveard, “Hot Noodle Take-away”, *Asiaweek* (August 22, 1997)
6. ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัท President Enterprise Corp ดูรายงานข่าว “How to Conquer China (and the World) With Instant Noodles”, *The Economist* (June 17, 1995)

ตารางที่ 1
ประดิษฐกรรมสำคัญของชาวญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ 20
 จากการสำรวจของ Fuji Research Institute
 ธันวาคม 2543

อันดับ	ประดิษฐกรรม	ผู้ผลิต
1	Instant Noodles (1958)	Nissin Foods
2	Karaoke	
3	Walkman Personal Stereo (1979)	Sony
4	Home Computer Consoles	
5	Compact Disc	
6	Compact Cameras	
7	ภาพยนตร์ของ Akira Kurosawa	
8	Pokemon	Nintendo

ที่มา BBC News, "Japan Votes Noodle the Tops", December 12, 2000
www.bbc.co.uk

ภาคผนวก (ก)

ข้อมูลเกี่ยวกับ Nissin Food Products Co. Ltd.

ปีที่ก่อตั้ง	2491	
สำนักงานใหญ่	1-1, Nishi – Nakajima 4 – Chome Yodogawa – Ku, Japan 532 - 8524	
ผู้บริหาร	Momofuku Ando	ประธาน
	Koki Ando	ประธานกรรมการบริหาร
	Takehito Shirahama	กรรมการผู้จัดการ
บริษัทในเครือ	19 บริษัท	
	ญี่ปุ่น	9 บริษัท
	ฮ่องกง	5 บริษัท
	สหรัฐอเมริกา	2 บริษัท
	เนเธอร์แลนด์	1 บริษัท
	เยอรมนี	1 บริษัท
	สาธารณรัฐประชาชนจีน	1 บริษัท
	ที่มาของรายได้ปี 2542	
	Cupped Instant Noodles	71 %
	Bagged Instant Noodles	13 %
	Chilled and Frozen Foods	10 %
	Others	6 %

ภาคผนวก (ข)

ประวัติโดยสังเขปของ Nissin Food Products Co. Ltd.

พ.ศ. 2491	ก่อตั้งบริษัท
2501	เริ่มผลิต Chikin Ramen (Chicken Ramen)
2513	จัดตั้ง Nissin Foods (USA) Co. Inc. ณ เมือง Gardena มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา นำเข้าบะหมี่สำเร็จรูป Top Ramen จากญี่ปุ่น
2514	เริ่มผลิต Cup Noodles นับเป็นการปฏิวัติผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมบะหมี่สำเร็จรูป
2515	จัดตั้งโรงงานในสหรัฐอเมริกา เพื่อผลิต Top Ramen
2516	เริ่มผลิตและขาย Cup Noodles ในสหรัฐอเมริกา
2519	เริ่มผลิต Noodles Bag Ramen
2521	เริ่มผลิต Twin Cup Noodles
2521	เริ่มผลิต Top Ramen และ Cup Noodles สูตรใหม่
2541	เริ่มผลิต Cup Noodles Hot Sauce (รสเนื้อ ไก่ กุ้ง)
2543	เริ่มผลิต Cup Noodles More (เพิ่มผัก เพิ่มกุ้ง)

ที่มา Nissin Food Products Co. Ltd.

[www. Nissinfoods.com](http://www.Nissinfoods.com)